

Dış etkenlerin yeryüzünü şekillendirmesi sürecinin üçüncü aşamasını **biriktirme süreci** oluşturur. Bu süreç; dış etkenlerin yamaçlardan aşındırıp taşıdığı malzemeleri hızlarının ve taşıma güçlerinin azaldığı, çoğunlukla çukur veya düz alanlarda biriktirmesiyle gerçekleşir. Böylece bir taraftan tektonik süreçlerle oluşmuş dağ, tepe gibi yükseltiler aşındırılıp alçaltılırken diğer taraftan yine tektonik süreçlerin etkisiyle oluşmuş büyük çukurluklar doldurulmaktadır. Bu sürecin nihai sonucu, arazinin tamamen düzleşmesidir. Yüz binlerce yıl devam eden bu süreçlerde arazide çok farklı türde aşınma ve birikme şekilleri oluşmakta, sonra ortadan kalkmaktadır. Ayrışma ve aşınma sürecinde yüksek alanlar ve yamaçlar tamamen çip-lak kalabilir. Aşınma sonucu bir taraftan dik kayalar, uçurumlar, sırtlar ve çeşitli türde çukurluklar oluşurken diğer taraftan aşınan malzemenin alçak yerlerde ve çukurluklarda biriktirilmesiyle (sedimentasyon) geniş düzlükler oluşabilmektedir. Böyle oluşumların gerçekleşmesi on binlerce yıl sürebilmektedir.

Aşınma, taşınma ve biriktirmeye neden olan dış etkenlerin tamamı bütün coğrafi alanlarda etkili olmaz. Kutuplara yakın bölgelerde ve dağların yük-

seklerinde buzullar, kıyılarda dalga ve akıntılar, orta ve sıcak kuşaktaki ılıman ve yağışlı bölgelerde akarsular, kurak ve yarı kurak bölgelerde daha çok rüz-gârlar etkilidir.

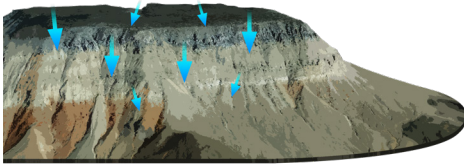
AŞINIM VE BİRİKİM SÜREÇLERİNDE SUYUN ETKİSİ

Yağmur damlaları, sel (seyelan), akarsular, yer altı suları, dalga ve akıntılar ile buzullar aşınım ve birikim faaliyetlerinde bulunarak çeşitli yer şekillerinin oluşumunda rol oynayan dış etkenlerdendir. Suyun yeryüzünün şekillenmesinde bir etken olması öncelikle su döngüsünün varlığı sayesinde. Atmosferdeki su buharının yoğunlaşıp yağışın başlamasıyla yeryüzüne düşen yağmur damlaları ve yamaçlardan akışa geçen sel sularının başlattığı erozyon aşınma ve taşınma süreçlerinin ilk aşamasıdır. Bu ilk aşama bitki örtüsünün zayıf olduğu arazilerde daha büyük bir şekillendirici etki gösterir. Sel sularının tuf, kil, marn gibi malzemelerden oluşmuş arazideki yamaç-ları aşındırmasıyla meydana gelen **peribacaları** ve **kırgıbayır** bu şekilde oluşan yer şekillerinin başlıca örnekleridir.

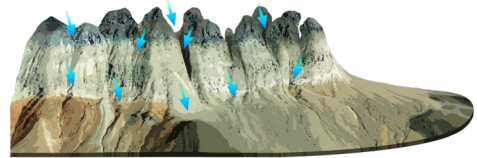
Uygulama

Peribacasının oluşum sürecini aşamalı olarak gösteren görselleri inceleyerek aşağıdaki soruları cevaplayınız.

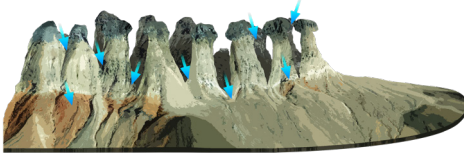
1.
Başlangıç

2.
Oluşum
hâlinde

3.
Oluşumunu
tamamlamış

4.
Olgunlaşım
bozulmuş

1. Peribacası oluşumunda kayaç türleri belirleyici bir faktör müdür? Açıklayınız.
2. Peribacası oluşumunda yaşanan aşınım süreçlerinde hangi doğal faktörler etkili olmuştur?
3. Peribacasının oluşum sürecinde arazide nasıl bir değişim yaşanmıştır?